Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA MANUELA KAMPOSA SANČESA-BORDONAS
[*MANUEL CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2023. gada 28. septembrī[1]

Lieta C-536/22

MW,
CY
pret
VR Bank Ravensburg-Weingarten eG

(*Landgericht Ravensburg* (Rāvensburgas apgabaltiesa, Vācija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Patērētāju aizsardzība – Patērētāju kredītlīgumi saistībā ar mājokļa nekustamo īpašumu – Direktīva 2014/17/ES – Kredīta pirmstermiņa atmaksa – Valsts tiesiskais regulējums, kurā ir paredzēta kompensācija, kas ietver aizdevēja negūto peļņu – Negūtās peļņas aprēķina metode – Līguma izbeigšana pirms atmaksas

1. Saskaņā ar Direktīvas 2014/17/ES[2] 25. pantu patērētājam ir tiesības pilnībā vai daļēji izpildīt savas kredītlīgumā noteiktās saistības pirms šāda līguma termiņa beigām.

2. Līdz šim Tiesai ir bijis jālemj par kredīta kopējo izmaksu samazinājuma apmēru (par labu patērētājam), kas rodas no patērētāja saistību pirmstermiņa izpildes[3].

3. Šajā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu Tiesai ir iespēja pirmoreiz (ja es nekļūdos) aplūkot šī vienādojuma otru pusi: aizdevēja tiesības saņemt "taisnīgu un objektīvu kompensāciju, ja tā ir pamatota" par iespējamām izmaksām, kas tiešā veidā rodas no kredīta pirmstermiņa atmaksas.

[1] Oriģinālvaloda – spāņu.

[2] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (2014. gada 4. februāris) par patērētāju kredītlīgumiem saistībā ar mājokļa nekustamo īpašumu un ar ko groza Direktīvas 2008/48/EK un 2013/36/ES un Regulu (ES) Nr. 1093/2010 (OV 2014, L 60, 34. lpp.).

[3] Spriedums, 2023. gada 9. februāris, *UniCredit Bank Austria* (C-555/21, EU:C:2023:78; turpmāk tekstā – "spriedums *UniCredit Bank Austria*").

I. Piemērojamās tiesību normas

A. Savienības tiesības. Direktīva 2014/17

4. 66. apsvērumā ir norādīts:

"Patērētāja spējai atmaksāt kredītu pirms kredītlīguma termiņa beigām var būt svarīga loma, veicinot konkurenci iekšējā tirgū un Savienības pilsoņu pārvietošanās brīvību, kā arī palīdzot nodrošināt elastību kredītlīguma spēkā esamības laikā, kas vajadzīga, lai veicinātu finanšu stabilitāti atbilstīgi Finanšu stabilitātes padomes ieteikumiem. [..] Tādēļ dalībvalstīm vai nu ar tiesību aktiem, vai ar citiem līdzekļiem, tādiem kā līguma klauzulas, būtu jānodrošina, lai patērētājiem ir tiesības uz pirmstermiņa atmaksu. [..] Dalībvalstu noteiktie nosacījumi var paredzēt, ka kreditors ir tiesīgs saņemt taisnīgu un objektīvi pamatotu kompensāciju par iespējamām izmaksām, kas tieši saistītas ar kredīta pirmstermiņa atmaksu. Gadījumos, kad dalībvalstis paredz, ka kreditors ir tiesīgs saņemt kompensāciju, šādai kompensācijai vajadzētu būt taisnīgai un objektīvi pamatotai kompensācijai par iespējamām izmaksām, kas tieši saistītas ar kredīta pirmstermiņa atmaksu saskaņā ar valsts noteikumiem par kompensāciju. Kompensācijas apmēram nebūtu jāpārsniedz kreditora finansiālo zaudējumu apmērs."

5. Saskaņā ar 25. pantu:

"1. Dalībvalstis nodrošina, lai patērētājam būtu tiesības pilnībā vai daļēji izpildīt savas kredītlīgumā noteiktās saistības pirms minētā līguma termiņa beigām. Šādos gadījumos patērētājam ir tiesības uz kredīta kopējo izmaksu patērētājam samazinājumu, šādam samazinājumam sastāvot no procentiem un izmaksām par līguma atlikušo darbības laiku.

2. Dalībvalstis var noteikt, ka 1. punktā minēto tiesību izmantošana ir iespējama, ievērojot dažus nosacījumus. Šādi nosacījumi var ietvert tiesību izmantošanas laika ierobežojumu, atšķirīgus noteikumus atkarībā no aizņēmuma likmes veida vai brīža, kad patērētājs izmanto tiesības, vai ierobežojumus attiecībā uz apstākļiem, kādos šīs tiesības var izmantot.

3. Dalībvalstis var noteikt, ka kreditors ir tiesīgs saņemt taisnīgu un objektīvu kompensāciju, ja tā ir pamatota, par iespējamām izmaksām, kas tieši saistītas ar pirmstermiņa atmaksu, bet nepiemēro patērētājam sankcijas. Šajā saistībā kompensācijas apmērs nepārsniedz kreditora finansiālo zaudējumu. Ievērojot minētos nosacījumus, dalībvalstis var paredzēt, ka kompensācija nevar pārsniegt noteiktu līmeni vai ka to var atļaut tikai uz noteiktu laiku.

4. Ja patērētājs vēlas izpildīt savas kredītlīgumā noteiktās saistības pirms līguma termiņa beigām, kreditors nekavējoties tūlīt pēc pieprasījuma saņemšanas sniedz patērētājam papīra formā vai izmantojot citu pastāvīgu informācijas nesēju informāciju, kas vajadzīga minētās iespējas apsvēršanai. Minētajā informācijā aprēķina ietekmi, ko patērētājam rada viņa saistību izpilde pirms kredītlīguma termiņa beigām, un skaidri izklāsta visus izmantotos pieņēmumus. Visi izmantotie pieņēmumi ir samērīgi un pamatoti.

5. Ja pirmstermiņa atmaksa notiek laikposmā, kurā tiek piemērota fiksēta aizņēmuma likme, dalībvalstis var noteikt, ka 1. punktā minēto tiesību izmantošana ir atkarīga no tā, vai patērētājam ir likumīga interese."

B. Valsts tiesības

6. Uz šo lietu attiecas vairākas *Bürgerliches Gesetzbuch* (Vācijas Civilkodekss; turpmāk tekstā – "*BGB*") normas, it īpaši tā 252. pants ("Negūtā peļņa"), 490. panta ("Ārkārtas tiesības izbeigt līgumu") 2. punkts, 500. panta ("Aizņēmēja tiesības izbeigt līgumu; pirmstermiņa atmaksa") 2. punkts, 502. pants ("Kompensācija par pirmstermiņa atmaksu") un 812. pants ("Atprasījuma tiesības").

II. Fakti, tiesvedība un prejudiciālie jautājumi

7. 2019. gada 11. janvārī MW un CY ar *VR Bank Ravensburg-Weingarten eG* (turpmāk tekstā – "*VR Bank*") noslēdza hipotekārā aizdevuma līgumu ar nolūku iegūt īpašumā dzīvokli. Viņi vienojās par fiksētu aizdevuma likmi līdz 2029. gada 30. janvārim.

8. Saskaņā ar līgumu fiksētā aizdevuma likmes spēkā esamības laikā saistību pirmstermiņa atmaksu varēja veikt, vienīgi pierādot, ka pastāv likumīga interese.

9. Līgumā tostarp bija ietverti šādi noteikumi:

– Aizdevuma pirmstermiņa atmaksas gadījumā *VR Bank* rodas tiesības saņemt kompensāciju par šīs pirmstermiņa atmaksas radītajiem zaudējumiem. Šo zaudējumu aprēķins ir balstīts uz aktīvu un pasīvu metodi, ko ir atzinusi *Bundesgerichtshof* (Federālā augstākā tiesa, Vācija) [4].

– Aizņēmēji maksā taisnīgu samaksu par administratīvajām izmaksām, kas saistītas ar aizdevuma pirmstermiņa atmaksu.

10. 2020. gada 19. maijā MW un CY pārdeva dzīvokli (kuru tie bija ieguvuši īpašumā gadu iepriekš) [5] un izbeidza aizdevuma līgumu ar 2020. gada 30. jūniju.

11. 2020. gada 9. jūnijā *VR Bank* prasīja kompensāciju no MW un CY kā kredīta pirmstermiņa atmaksas amortizācijas izdevumus, un MW un CY veica šo maksājumu.

12. 2021. gada 19. aprīlī MW un CY prasīja *VR Bank* atgriezt samaksāto kompensāciju par pirmstermiņa atmaksu. Tas ir arī viņu prasījums iesniedzējtiesā izskatāmajā lietā.

13. Prasītāju ieskatā *VR Bank* nebija tiesīga iegūt šo kompensāciju, jo aizdevuma līgumā nebija ietverta pietiekama informācija par tās aprēķinu. Turklāt viņu ieskatā saskaņā ar Direktīvu 2014/17 kompensācijā var ietilpst vienīgi reāli radušās izmaksas, nevis aizdevēja zaudētie procentu maksājumi vai negūtā peļņa. Tādējādi viņi uzskata, ka nav pieņemams hipotētisks aprēķins, kas balstās uz finanšu matemātiskajām formulām.

14. *VR Bank* iebilda šim prasījumam, norādot, ka:

– Līgumā ir ietverta visa tiesību normās prasītā informācija.

[4] Atbilstoši šai metodei ar atmaksu atbrīvotie līdzekļi tiek ieguldīti hipotekārajās obligācijās, kuru termiņš atbilst aizdevuma termiņam. Šajā aprēķinā zaudējumus, ko rada procentu samazinājums, uzskata par finanšu zaudējumiem, kas rodas aizdevuma pirmstermiņa atmaksas dēļ. Tas ir vienāds ar starpību starp līgumā noteiktajiem procentiem un ienākumiem no hipotekārajām obligācijām, kuru termiņš atbilst atceltā aizdevuma atlikušajam termiņam.

[5] Vienu no viņiem, kas ir profesionālajā karadienestā, darba devējs bija pārcēlis darbā uz citu vietu.

– Kompensācijas apmērs atbilst *Bundesgerichtshof* (Federālā augstākā tiesa, Vācija) iedibinātajai judikatūrai attiecībā uz gadījumiem, kuros ar hipotekāro ķīlu nodrošināts aizdevums tiek pamatoti izbeigts. Saskaņā ar šo judikatūru aizdevējam ir tiesības saņemt kompensāciju par zaudējumiem, kas ir tieši saistīti ar pirmstermiņa atmaksu, ja līguma izbeigšanas brīdī aizņēmējam ir jāveic procentu maksājumi ar fiksētu aizņēmuma likmi.

– Šī iemesla dēļ, izsniedzot aizdevumus, bankas bieži vien ir spiestas refinansēt un uzņemties ilgtermiņa saistības. Ja aizņēmējs jebkurā brīdī varētu atkāpties no līguma, nekompensējot zaudējumus, kas radušies tā izbeigšanas rezultātā, tas ievērojami sadārdzinātu ar hipotēku nodrošinātos aizdevumus, jo šis risks kļūtu par daļu no cenas.

15. Šādā kontekstā *Landgericht Ravensburg* (Rāvensburgas apgabaltiesa, Vācija) uzdod Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai jēdziens "taisnīga un objektīva kompensācija par iespējamām izmaksām, kas tieši saistītas ar pirmstermiņa atmaksu" Direktīvas 2014/17/ES 25. panta 3. punktā ir jāinterpretē tādējādi, ka kompensācija aptver arī kreditora negūto peļņu, it īpaši pirmstermiņa atmaksas rezultātā nesaņemtos turpmākos procentu maksājumus?

2) Apstiprinošas atbildes uz pirmo jautājumu gadījumā:

Vai Savienības tiesību normās un konkrēti Direktīvas 2014/17/ES 25. panta 3. punktā ir ietvertas prasības, kuras jāņem vērā, aprēķinot negūto peļņu, un kuras attiecas uz ienākumiem, kas būtu gūti, atkārtoti ieguldot pirms termiņa atmaksātu kredītu, kurš patērētājam izsniegts saistībā ar nekustamo īpašumu, un attiecīgi kādas ir šīs prasības?

It īpaši:

a) Vai valsts tiesiskajā regulējumā attiecībā uz aprēķinu ir jāņem vērā, kādā veidā kreditors faktiski izmanto pirms termiņa atmaksāto summu?

b) Vai valsts tiesiskajā regulējumā var paredzēt kreditoram iespēju kompensāciju par pirmstermiņa atmaksu aprēķināt, pamatojoties uz fiktīvu atkārtotu ieguldījumu drošos kapitāla tirgus instrumentos ar [aizdevuma ilgumam] atbilstošu termiņu (tā sauktā "aktīva un pasīva metode")?

3) Vai Direktīvas 2014/17/ES 25. pants ir piemērojams arī situācijai, kurā patērētājs vispirms izbeidz ar viņu noslēgto hipotekārā aizdevuma līgumu, pamatojoties uz valsts likumdevēja paredzētām tiesībām izbeigt līgumu, pirms viņš kreditoram veic kredīta pirmstermiņa atmaksu?"

III. Tiesvedība Tiesā

16. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu Tiesā tika reģistrēts 2022. gada 10. augustā.

17. Rakstveida apsvērumus iesniedza *VR Bank*, Vācijas valdība un Eiropas Komisija. Tiesas sēdes rīkošana netika atzīta par vajadzīgu.

IV. Juridiskā analīze

18. Direktīvā 2014/17 ir noteikts "kopējs regulējums dažiem aspektiem dalībvalstu normatīvajos un administratīvajos aktos attiecībā uz līgumiem, kuri ietver tādu kredītu patērētājiem, kas nodrošināts ar hipotēku vai citādi un kas attiecas uz mājokļa nekustamo īpašumu [..]"[6].

19. Neskaitot dažus izņēmumus, ar Direktīvu 2014/17 paredzētā saskaņošana ir minimāla. Tās materiālajā piemērošanas jomā ietilpst:

– aspekti, kam piemēro vienotu regulējumu, tie ļauj dalībvalstīm saglabāt vai pieņemt tiesību normas, kas nodrošina augstāku patērētāju aizsardzību[7];

– citi aspekti, kuros atzīst valsts likumdevēja pilnvaras pieņemt tiesisko regulējumu, jau iepriekš atzīstot sekas, kādas var rasties vienota regulējuma neesamības dēļ.

20. Direktīvas 2014/17 25. pantā "Pirmstermiņa atmaksa" patērētājam garantē iespēju atbrīvoties no līgumiskajām saistībām pirms nolīgtā termiņa beigām. Šāda iespēja tomēr nav beznosacījumu, un tā netiek piešķirta bez pretizpildījuma: tā tostarp var būt kompensācija aizdevējam par potenciālajām izmaksām, kas ir tieši saistītas ar aizdevuma pirmstermiņa atmaksu.

21. Dalībvalstīm ir pienākums noteikt patērētāja tiesības uz kredīta pirmstermiņa atmaksu par mājokļa nekustamo īpašumu, attiecīgi samazinot (par labu patērētājam) kredīta kopējās izmaksas. Direktīvā 2014/17 ir paredzēti aspekti, kuriem ir jāpiemēro šis samazinājums.

22. Turpretī Direktīvā 2014/17 pašā par sevi nav garantētas aizdevēja tiesības uz kompensāciju par zaudējumiem, kas apgalvoti rodas no pirmstermiņa atmaksas. Tajā vienīgi ir atļauts valsts likumdevējam paredzēt šādas tiesības, un tas tiek regulēts, paredzot tam nosacījumus[8]. Tomēr, ja tas ir atļauts valsts tiesiskajā regulējumā, kompensācijai ir jāatbilst noteiktām minimālajām prasībām, kas ir noteiktas pašā Direktīvā 2014/17.

6 1. pants.

7 Ar nosacījumu, ka šādi noteikumi ir saderīgi ar dalībvalstu pienākumiem saskaņā ar Savienības tiesību aktiem (Direktīvas 2014/17 2. panta 1. punkts).

8 Atšķirības regulējumā, kas šajā jautājumā pastāvēja pirms direktīvas spēkā stāšanās, iespējams, izskaidro grūtības panākt ciešāku saskaņošanu. Skat. Komisijas darba dokumentu, kas ir pievienots Baltajai grāmatai par ES hipotekāro kredītu tirgu integrāciju, SEC(2007) 1683, 56. lpp. Saskaņā ar ziņojumu *Evaluation of the Mortgage Credit Directive (Directive 2014/17/EU)*, ko 2020. gada oktobrī sagatavoja *Risk & Policy Analysts* (*RPA*), 2021, I pielikums, 163. tabula, divdesmit dalībvalstīs bija pieņemtas tiesību normas, lai kompensētu aizdevēja zaudējumus pirmstermiņa atmaksas gadījumā, četrās dalībvalstīs šāda regulējuma nebija, un par atlikušajām dalībvalstīm trūka informācijas.

A. Pirmais prejudiciālais jautājums

23. Iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai taisnīgā un objektīvā kompensācijā par iespējamām izmaksām, kas tieši saistītas ar pirmstermiņa atmaksu, ietilpst arī aizdevēja negūtā peļņa [9]. Šī jēdziena tvērumā it īpaši ietilpst procentu maksājumi, ko nākotnē bija cerējis saņemt aizdevējs un kurus tas vairs nevarēs iekasēt [10].

24. Manuprāt, Direktīva 2014/17 neliedz aprēķināt kompensāciju, ņemot vērā šo procentu maksājumus, tātad uz pirmo prejudiciālo jautājumu ir jāatbild apstiprinoši. Turpmākajos apsvērumos šādā nolūkā es sniegšu šīs direktīvas 25. panta 3. punkta interpretāciju atbilstoši parastajām interpretācijas metodēm.

1. Gramatiskā interpretācija

25. Sākotnējā tiesību normas [11] interpretācija varētu radīt zināmas šaubas:

– Direktīvas 2014/17 25. panta 3. punktā ir minētas *izmaksas*. Atbilstoši šī panta 1. punktam (kurā ir izmantots saiklis "un" starp "procentiem" un "izmaksām"), jēdziens *izmaksas* būtu saprotams atšķirīgi no jēdziena *procenti*.

– Šajā tiesību normā ir minētas *iespējamās* izmaksas, kas tieši saistītas ar pirmstermiņa atmaksu. Uzkrātie procenti, kas netiek gūti šīs pirmstermiņa atmaksas dēļ, nebūtu uzskatāmi par izmaksām, jo tie *neizbēgami* tiek zaudēti šādas atmaksas gadījumā.

– Pantā ir minētas izmaksas, kas *tieši saistītas* ar pirmstermiņa atmaksu. Varētu apgalvot, ka šādas izmaksas ir vienīgi tās, kas atbilst konkrētiem darījumiem, ko veic kredītiestādes, lai pārvaldītu kredīta atmaksu [12].

26. Tomēr manā ieskatā Direktīvas 2014/17 25. panta 3. punkta gramatiskā interpretācija nav pretrunā manis piedāvātajam secinājumam.

[9] Tā, šķiet, ir ierasta prakse Vācijā, kuras judikatūrā aizdevēja mantiskais pametums tiek noteikts atbilstoši tiesību normām par zaudējumiem un kaitējumu. Līdz ar to nesaņemtie procentu maksājumi var tikt kompensēti kā negūtā peļņa (*BGB* 252. pants), piemērojot valsts tiesību normas, ar kurām transponē Direktīvas 2014/17 25. panta 3. punktu.

[10] Jautājuma formulējums var radīt šaubas. Ciktāl šajā jautājumā negūtā peļņa tiek pielīdzināta šādiem nākotnē saņemamiem procentu maksājumiem, apstiprinoša atbilde bez papildu precizējumiem nozīmētu, ka aizdevējs varētu prasīt no patērētāja kā kompensāciju saskaņā ar Direktīvas 2014/17 25. panta 3. punktu *visus* procentus, kas būtu uzkrājušies par aizdevumu, ja līgumiskās attiecības būtu turpinājušās līdz sākotnēji nolīgtajam datumam, pat ja uz tiem attiektos šī paša 25. panta 1. punktā noteiktais samazinājums. Otrajā jautājumā par to, kā tiek aprēķināta negūtā peļņa, lai to varētu kompensēt, ir sniegts detalizētāks jautājuma uzdošanas pamatojums un tātad arī šī apgalvojuma pamati.

[11] Iesniedzējtiesa atsaucas uz atsevišķām doktrīnā sniegtām interpretācijām, kas ir balstītas uz tiesību normas tekstu. Dažādu valodas versiju salīdzinājums liek ievērot piesardzību, izmantojot vienīgi šo interpretācijas metodi.

[12] Šajā nozīmē skat. ģenerāladvokāta Dž. Hogana [*G. Hogan*] secinājumu lietā *Lexitor* (C-383/18, EU:C:2019:451) 49. punktu attiecībā uz Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2008/48/EK (2008. gada 23. aprīlis) par patēriņa kredītlīgumiem un ar ko atceļ Direktīvu 87/102/EEK (OV 2008, L 133, 66. lpp.) 16. panta 2. punktu. Manā ieskatā šī punkta mērķis ir kompensēt peļņu, kuru būtu varējis gūt aizdevējs, ja nebūtu veikta aizdevuma pirmstermiņa atmaksa (lai gan atkarībā no laikposma, kāds ir pagājis kopš maksājumu sākuma, kompensācijai ir noteikts procentuālais ierobežojums to iemeslu dēļ, kuri ir izklāstīti Direktīvas 2008/48 39. apsvērumā).

27. "Izdevumu" jēdziens, ko izmanto šajā direktīvā [13], nav precīzs un arī nenorāda uz vienu un to pašu saturu [14]. Procenti ir minēti kā "izmaksas", piemēram, 14. panta redakcijā par pirmslīguma informāciju [15].

28. Turklāt, lai gan Direktīvas 2014/17 25. panta 1. punktā "izmaksas" ir daļa no patērētāja "kredīta kopējām izmaksām" un tātad tie ir "izdevumi", kas tam ir jāsedz [16], "procenti" arī ir "izdevumi" atbilstoši "kredīta kopējo izmaksu" jēdziena definīcijai [17].

29. Direktīvas 2014/17 25. panta 3. punktā turklāt ir norādīts, ka kompensācijas apmērs "nepārsniedz kreditora finansiālo zaudējumu" [18]. Tas norāda uz to, ka nākotnes procentu zaudējumi tiek uzskatīti par izmaksām, kas rodas (vai varētu rasties, atkarībā no konkrētā gadījuma) aizdevēja pirmstermiņa atmaksas rezultātā un ir kompensējami, ja valsts likumdevējs to tā nolemj.

30. Formulējuma "iespējamās izmaksas" lietojums turklāt neliedz ņemt vērā negūto peļņu kā daļu no aizdevējam pienākošās kompensācijas. Aizdevējs pārtrauc saņemt nolīgtos procentus (proti, tos, kas saskaņā ar līgumu būtu uzkrājušies visā līguma darbības laikā) ar aizdevuma pirmstermiņa atmaksu. Tieši šā iemesla dēļ procentu zaudējumu var raksturot kā finansiālas sekas, kas ir *tieši* saistītas ar aizdevuma atmaksu.

31. No šāda skatupunkta principā ir pareizs apgalvojums, ka procentu maksājumi tiek zaudēti *katrā ziņā* un nevis tikai *varbūtēji*. Tomēr nevar izslēgt, ka aizdevums ar mainīgu aizdevuma likmi pārtrauc ienest procentu maksājumus jau pirms apmaksas termiņa un neatkarīgi no tā (noteiktos tirgus apstākļos) [19].

32. Var notikt arī tā, ka praksē pamatsummas pirmstermiņa atmaksa aizdevējam nerada zaudējumus nesaņemto procentu veidā, ja tas summu atkārtoti iegulda un ja pēc atkārtotās ieguldīšanas piemērojamā procentu likme tam izrādās labvēlīgāka. Šādā gadījumā iepriekš nav jānoskaidro, vai radīsies zaudējumi.

[13] Direktīvā 2014/17, ieskaitot tās pielikumus, ir minētas dažādas izmaksu kategorijas: par nekustamā īpašuma novērtēšanu; par bankas konta atvēršanu un pārvaldību; par īpašuma reģistrāciju; par piekļuvi patēriņa kredītu datubāzēm; par atmaksu; par izmaksām, kas saistītas ar kredīta nodrošinājumu; par kredītlīgumiem; par 17. panta 2. punktā minētajām izmaksām; par izmaksām, kas nav iekļautas kredīta kopējās izmaksās; par izmaksām, kas saistītas ar nekustamā īpašuma novērtējumu; izmaksām, kas piemērojamas kredītlīguma piedāvājumam; par maksāšanas līdzekļa izmantošanu kredīta darījumiem un kredīta izņemšanai; citas izmaksas, kas saistītas ar maksājumu darījumiem; izmaksām, kas rodas no nemaksāšanas; kas maksājamas vienreiz; kas maksājamas periodiski; izmaksām, kas saistītas ar kredītu; kas rodas no līgumsaistību neizpildes; kas nav zināmas kreditoram; kas iekļautas maksājumā.

[14] To apliecina lieta, kurā tika pieņemts spriedums *UniCredit Bank Austria*, attiecībā uz Direktīvas 2014/17 25. panta 1. punktu. Skat. arī 2019. gada 11. septembra spriedumu *Lexitor* (C-383/18, EU:C:2019:702) attiecībā uz Direktīvas 2008/48 16. panta 1. punktu, kura saturs ir principā identisks.

[15] Precīza redakcija ir "aizņēmuma likme vai citas izmaksas, kas piemērojamas piedāvājumam". Vēl papildu piemērs "izmaksām", kurās ietver procentus, ir minēts Direktīvas 2014/17 3. panta 5. punktā saistībā ar tā 3. punkta c) apakšpunktu.

[16] Direktīvas 2014/17 4. panta 13. punkts, kurā ir ietverta atsauce uz Direktīvas 2008/48 3. panta g) punktu.

[17] Turpat. Saskaņā ar Direktīvas 2008/48 3. panta g) punktu kredīta kopējās izmaksas ir "visas izmaksas, *tostarp procenti* [..]" (mans izcēlums). No patērētāja perspektīvas "procentu" un "izmaksu" kā atsevišķu jēdzienu uzskaitīšanai saistībā ar tiesībām uz samazinājumu, kas ir kā papildinājums pirmstermiņa atmaksai, ir paskaidrojošs nolūks: tas jau iepriekš novērš šaubas par to, vai šāds samazinājums ir aprobežots ar vienu vai otru kategoriju (un jebkādu mēģinājumu ierobežot šo samazinājumu). No aizdevēja perspektīvas uzskatīt abus jēdzienus par savstarpēji izslēdzošiem nav saderīgi ar pārējām Direktīvas 2014/17 25. panta 3. punktā sniegtajām norādēm: skat. turpinājumā 29. punktu.

[18] Arī 66. apsvērums ("kreditora finansiālo zaudējumu apmērs").

[19] Es atgādinu, ka Padomes sagatavošanas darbos attiecībā uz pašlaik spēkā esošo direktīvu tās iecerētajā 50. apsvērumā tika paredzēta atsauce uz pirmstermiņa atmaksu bez kompensācijas ("free of charge for the consumer"), kas attiecās tieši uz aizdevumiem ar mainīgu procentu likmi: skat. turpinājumā 24. zemsvītras piezīmi. Tas tā nav gadījumos, kad kompensācija par pirmstermiņa atmaksu attiecas tikai uz aizdevumiem ar fiksētu procentu likmi, kā tas ir šajā lietā.

33. Citas norādes Direktīvas 2014/17 25. pantā apstiprina, ka procentus, kuri vairs netiek gūti, ir pareizi kvalificēt kā neatņemamu kompensācijas daļu aizdevējam, jo šī kompensācija neaprobežojas vienīgi ar administratīvajām izmaksām:

– Kompensācijai, kam ir jābūt "taisnīgai un objektīvai" ir jābūt "pamatotai"[20]: nebūtu bijis nepieciešams izdarīt šādu precizējumu, ja tas atbilstu vienīgi maksājumiem par pakalpojumiem (kā, piemēram, maksājumu pārvaldīšanu), kam vienmēr ir objektīvs pamatojums.

– Pēdējais teikums "[kompensāciju] var atļaut tikai uz noteiktu laiku" norāda uz to pašu nozīmi, jo izdevumi par maksājumu pārvaldīšanu nav izdalāmi dažādos laikposmos.

34. Visbeidzot, Direktīvas 2014/17 II pielikumā ietvertās Eiropas standartizētās informācijas lapas (ESIL) B daļas 9. iedaļā ("Pirmstermiņa atmaksa") saistībā ar informāciju, kādai ir jābūt iekļautai šajā lapā, ir noteikts, ka, "ja kompensācijas summa ir atkarīga no vairākiem faktoriem, piemēram, no [..] pirmstermiņa atmaksas brīdī spēkā esošās procentu likmes [..]". Tādējādi tas norāda, ka negūtie procentu maksājumi ir viens no pieļaujamajiem elementiem kompensācijas aprēķināšanai.

2. Sagatavošanas darbi

35. Caurlūkojot Direktīvas 2014/17 sagatavošanas darbus, es neatradu norādes saistībā ar kompensāciju par pirmstermiņa atmaksu, ar kurām tiktu saskaņots kompensācijas aprēķina veids vai kompensējamie elementi. Tomēr ir norādes par to, ka tika apsvērta iespēja šajā kompensācijā ietvert aizdevēja negūto peļņu.

36. Parlamenta ziņojumā par Komisijas priekšlikumu tika ietverts priekšlikums, nosakot kompensācijas apmēru, ņemt vērā aizdevēja izmaksas, tomēr arī ņemt vērā iespējamo ietaupījumu, kāds tam rastos no atmaksas[21]. Ziņojumā ietvertajos pantos turklāt bija paredzētas kompensācijas robežas, tā nevarētu pārsniegt aizdevēja finanšu zaudējumus[22].

37. Atsevišķos Padomes dokumentos kompensācija ir minēta kā nodalīts jēdziens no "citiem papildu izdevumiem", piemēram, administratīvajiem izdevumiem vai izdevumiem par lietas slēgšanu[23].

[20] Direktīvas 2014/17 66. apsvēruma redakcija ir nedaudz atšķirīga: "Gadījumos, kad dalībvalstis paredz, ka kreditors ir tiesīgs saņemt kompensāciju, šādai kompensācijai vajadzētu būt *taisnīgai un objektīvi pamatotai* [..] par izmaksām" (mans izcēlums). No šīs redakcijas, manuprāt, ir redzams skaidrāk, ka izmaksas ir kompensācijas pastāvēšanas iemesls, kā arī kritērijs, atbilstoši kuram to aprēķina.

[21] Ziņojums par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par kredītlīgumiem saistībā ar mājokļa īpašumu, COM(2011) 0142 – C7-0085/2011 – 2011/0062(COD), 2012. gada 11. oktobris, grozījums nr. 35. Tas netika apstiprināts: skat. Eiropas Parlamenta 2013. gada 10. septembra dokumentu par šo priekšlikumu, P7_TA(2013) 0341 (OV 2016, C 93, 295. lpp.).

[22] Ziņojums par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par kredītlīgumiem saistībā ar mājokļa īpašumu, COM(2011)0142 – C7-0085/2011 – 2011/0062(COD), 2012. gada 11. oktobris. Grozījums nr. 87, ko Eiropas Parlaments pieņēma 2013. gada 10. septembrī, dokuments P7_TA(2013) 0341 (OV 2016, C 93, 295. lpp.). Atgādinu, ka šie grozījumi tika aizstāti ar 2013. gada 10. decembra Nostāju, dokuments P7_TC1-COD(2011) 0062, kuras saturs ir identisks galīgajam leģislatīvajam aktam, proti, Direktīvai 2014/17.

[23] Sākot no 2011. gada 3. novembra dokumenta 16325/11. Šāds nošķirums parādās Instrukciju ESIL aizpildīšanai (toreizējā) 8. iedaļā.

38. Turklāt papildus iespējamam dalībvalstu regulējumam attiecībā uz pirmstermiņa atmaksu ar kompensāciju aizdevējam, lai segtu izmaksas, kas tam ir radušās, Padome paredzēja parāda atmaksu bez aizņēmēja pretizpildījuma ("free of charge for the consumer"), kā piemēru minot mainīgas likmes aizdevumu [24]. Šāds priekšlikums, manuprāt, norāda uz to, ka Padomes ieskatā kompensācijā var ietilpt procentu maksājumi, kas tiek zaudēti ar pirmstermiņa atmaksu.

3. Teleoloģiskā interpretācija

39. Kā es to jau minēju, Direktīvā 2014/17 principā nav liegtas aizdevēja tiesības saņemt kompensāciju par aizdevuma pirmstermiņa atmaksu. Lēmums par to, vai šāda kompensācija ir nosakāma, ir jāizdara katras dalībvalsts likumdevējam, kam tomēr ir jāievēro šīs direktīvas 25. panta mērķis.

40. Valsts tiesiskais regulējums, kurā ņem vērā aizdevēja negūto peļņu novērtējumā par kompensāciju saistībā ar pirmstermiņa atmaksu, manā ieskatā ir saderīgs ar šo mērķi.

41. Spriedumā *UniCredit Bank Austria* Tiesa pēc tam, kad tā attiecināja tiesības uz aizdevuma pirmstermiņa atmaksu uz Direktīvas 2014/17 1. pantu kopsakarā ar tās 15. apsvērumu, atgādināja, ka šajā direktīvā ir paredzēts, ka patērētāju aizdevuma līgumiem, kas nodrošināti ar hipotēku vai citādi un kas attiecas uz mājokļa nekustamo īpašumu, ir nodrošināts "augsts aizsardzības līmenis" [25].

42. Tika apgalvots, ka aizdevēja negūtās peļņas izslēgšana no kompensējamām izmaksām būtu risinājums, kas vislabāk aizsargā patērētāju (jo tas novērš šķēršļus, kas kavē izmantot patērētāja tiesības uz aizdevuma pirmstermiņa atmaksu) [26]. Raugoties šādā perspektīvā, no tiesībām uz aizdevuma pirmstermiņa atmaksu saskaņā ar Direktīvas 2014/17 25. panta 1. punktu izrietošais procentu maksājumu un izmaksu samazinājums būtu šķērslis tam, ka kompensācijā tiktu iekļauti nākotnē maksājamie procenti, kas tiktu zaudēti [27].

43. Saskaņā ar šo tēzi aizdevēja negūto peļņu pielīdzinot peļņai, ko viņš būtu saņēmis, ja līgums būtu palicis spēkā, tiktu ignorēta viena no pirmstermiņa atmaksas tiesību priekšrocībām, proti, iespēja ietaupīt, un tiktu apdraudēta paša šo tiesību būtība. Nenorādot īpašu pamatojumu vai neparedzot nekādus nosacījumus, šāda pielīdzināšana nonāktu pretrunā Direktīvai 2014/17.

[24] Pirmoreiz ietverts Padomes Ģenerālsekretariāta ziņojumā dalībvalstu delegācijām (Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par kredītlīgumiem saistībā ar mājokļa īpašumu – prezidējošās valsts kompromisa priekšlikums), 2011. gada 15. novembris, dokuments Nr. 16948/11, 50. apsvērums. Tas vairs nebija ietverts 2013. gada 22. aprīļa provizoriskās vienošanās ar Parlamentu tekstā pēc sarunu noslēgšanas: skat. Padomes Ģenerālsekretariāta ziņojumu dalībvalstu delegācijām (Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par kredītlīgumiem saistībā ar mājokļa īpašumu – prezidentvalsts kompromisa priekšlikums), 2013. gada 3. maijs, dokuments Nr. 8895/13.

[25] Spriedums *UniCredit Bank Austria*, 29. punkts.

[26] 2019. gada *Study on switching of financial services and products*, kuru pasūtināja Komisija, ir norādīts, ka viens no faktoriem, kas varētu atturēt patērētājus no tiesību uz pirmstermiņa atmaksu izmantošanas, ir aizdevējam pienākošās kompensācijas apmērs, jo īpaši fiksētas likmes hipotekāro kredītu gadījumā. Skat. arī Komisijas ziņojumu Eiropas Parlamentam un Padomei par pārskatīšanu attiecībā uz Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2014/17/ES par patērētāju kredītlīgumiem saistībā ar mājokļa nekustamo īpašumu, COM (2021) 229 final.

[27] Lēmuma par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu D daļas I.2.b) punkta bb) apakšpunkts un I.3.a) punkts ar atsauci uz doktrīnā paustajiem viedokļiem.

44. Tomēr manā ieskatā šāda nostāja neizriet no Direktīvas 2014/17. Šajā direktīvā nosakot tiesības uz pirmstermiņa atmaksu (kuras pašas par sevi nevar liegt), katrai dalībvalstij tika ļauts paredzēt šīs tiesības savā tiesību sistēmā, vienlaikus saglabājot savas tiesību sistēmas īpatnības un ņemot vērā nekustamā īpašuma kredītu tirgus īpatnības [28].

45. Ja, izmantojot šo rīcības brīvību, dalībvalsts atzīst tiesības uz kompensāciju kreditoram, tai ir jāievēro noteikti minimālie nosacījumi [29], tomēr nekas tai neliedz ņemt vērā kreditora negūto peļņu, lai aprēķinātu kompensāciju.

46. Direktīvā 2014/17 nav sniegta "taisnīgas kompensācijas" [30] definīcija, bet šis jēdziens ir jāinterpretē vienveidīgi un no tā ir atkarīgs gan kompensācijas pamatojums – "kādēļ", gan arī tās apmērs – "cik". Līdzīgi kā citās Savienības tiesību jomās [31], apzīmējums "taisnīga", to attiecinot uz kompensāciju par aizdevuma pirmstermiņa atmaksu, vienlaikus nozīmē gan kaitējuma atlīdzinājumu, no vienas puses, gan arī pretējo patērētāja un aizdevēja interešu līdzsvarošanu, no otras puses:

– Patērētājam atmaksāšana sniedz priekšrocības, jo viņš atbrīvojas no līgumsaistībām, samazinot nolīgto cenu.

– Aizdevējam pirmstermiņa atmaksa var būt neizdevīga, jo viņam nāksies ne tikai to pārvaldīt, bet arī no jauna ieguldīt kapitālu atbilstoši jaunajām tirgus cenām (vai vienkārši paciest procentu zaudējumu) [32].

47. Šādā kontekstā negūtās peļņas atzīšana par vienu no kompensācijas elementiem var sekmēt Direktīvas 2014/17 mērķu sasniegšanu, kuri nav ierobežoti vienīgi ar vēlmi nodrošināt augstu patērētāju aizsardzības līmeni. Cits šajā direktīvā deklarētais mērķis ir izveidot efektīvu un

[28] Kā tas izriet no Direktīvas 2014/17 66. apsvēruma, tajā atzīst un atbalsta šo daudzveidību.

[29] Kompensācija sedz vienīgi izmaksas, kas ir "tieši saistītas ar kredīta pirmstermiņa atmaksu", un tā ir pamatota ar šādām izmaksām; tā "nepārsniedz kreditora finansiālo zaudējumu", nav sods patērētājam un ir "objektīva" un "taisnīga".

[30] Tas pats ir sakāms par jēdzienu "objektīva". Manuprāt, šis īpašības vārds norāda uz kompensācijas apmēra aprēķināšanas veidu: skat. turpinājumā 62. punktu.

[31] Neraugoties uz to atšķirīgajiem viedokļiem, manuprāt, ir vērts norādīt uz zināmu vienprātību par taisnīgu kompensāciju, kas pienākas tirdzniecības pārstāvim par klienta zaudēšanu, kas neizslēdz papildu prasību par zaudējumu atlīdzināšanu, kas paredzēta Padomes Direktīvas 86/653/EEK (1986. gada 18. decembris) par dalībvalstu tiesību aktu koordinēšanu attiecībā uz pašnodarbinātiem tirdzniecības pārstāvjiem (OV 1986, L 382, 17. lpp.) 17. panta 2. punktā; saistībā ar šo skat. spriedumus, 2023. gada 23. marts, *02 Czech Republic* (C-574/21, EU:C:2023:233), un 2022. gada 13. oktobris, *Herios* (C-593/21, EU:C:2022:784). Vēl viens šāds piemērs ir Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2001/29/EK (2001. gada 22. maijs) par dažu autortiesību un blakustiesību aspektu saskaņošanu informācijas sabiedrībā (OV 2001, L 167, 10. lpp.), kuras 5. panta 2. punkta b) apakšpunktā ir paredzēta "taisnīga atlīdzība" par labu autoram noteiktos apstākļos. Tiesa ir precizējusi šī jēdziena saistību ar nepieciešamību pēc "taisnīga līdzsvara" dažādu pušu starpā, kas ir noteikts šīs direktīvas 31. apsvērumā: skat. spriedumu 2010. gada 21. oktobris, *Padawan* (C-467/08, EU:C:2010:620), 38. un nākamie punkti, kā arī ģenerāladvokātes V. Trstenjakas [*V. Trstenjak*] sniegtos secinājumus šajā pašā lietā (C-467/08, EU:C:2010:264), 73. un nākamie punkti. Visbeidzot ir jāmin taisnīga atlīdzība, kuru ir atzinusi Tiesa saistībā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 97/7/EK (1997. gada 20. maijs) [par] patērētāju aizsardzību saistībā ar distances līgumiem (vairs nav spēkā) (OV 1997, L 144, 19. lpp.): skat. spriedumu, 2009. gada 3. septembris, *Messner* (C-489/07, EU:C:2009:502), 26. punkts.

[32] Šāds bija jēdziena "taisnīga" skaidrojums Komisijas pirmajā priekšlikumā Direktīvai par patēriņa kredītu, kurā ir skaidri minēta kompensācija aizdevējam: priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu saskaņošanu attiecībā uz patēriņa kredītlīgumiem, COM(2002) 443, galīgā redakcija, 3. sadaļa (Pantu caurskatīšana, 16. pants).

konkurētspējīgu iekšējo tirgu ar mājokļa nekustamo īpašumu saistītiem kredītlīgumiem [33] nolūkā saglabāt finanšu stabilitāti [34]. Saskaņā ar šīs direktīvas 66. apsvērumu tiesības uz pirmstermiņa atmaksu kalpo šo mērķu sasniegšanai [35].

48. Ja dalībvalstī ir atzītas tiesības saņemt kompensāciju, kā es to paskaidroju iepriekš, Direktīvā 2014/17 ir piešķirta plaša rīcības brīvība, lai noteiktu šo tiesību īstenošanas regulējumu. Tādējādi dalībvalstij ir ļauts ņemt vērā sava kredītu tirgus īpatnības, nenonākot pretrunā ar pašas direktīvas mērķiem.

49. Tas, vai paredzēt kompensāciju aizdevējam pirmstermiņa atmaksas gadījumā un apstiprinošā gadījumā – kādā apmērā, ir lēmums, kas atkarībā no konkrētā gadījuma var radīt ievērojamas sekas. Pārsvarā iekšzemes nekustamā īpašuma kreditēšanas vidē šīs sekas galvenokārt ietekmētu vietējo tirgu un tautsaimniecību, taču nevar izslēgt to izplatīšanās plašākā mērogā spēju.

50. Tiesiskajā regulējumā, kurā aizdevējiem nav ļauts saņemt kompensāciju par sagaidāmo procentu zaudējumiem, ir sagaidāms, ka aizdevēji izvēlēsies citas stratēģijas ar potenciāli nevēlamu ietekmi uz Direktīvas 2014/17 mērķiem [36]: piemēram, ierobežojot piedāvāto kredīta produktu klāstu vai nosakot augstākas procentu likmes visiem patērētājiem [37].

51. Kad Direktīvas 2014/17 25. panta 3. punktā dalībvalstīm tiek uzticēts lēmums par kompensācijas noteikšanu, tas nav ierobežots ar atlīdzību par aizdevuma atmaksas pārvaldības izmaksām vai citiem no tās izrietošiem administratīviem izdevumiem. Tādējādi valsts likumdevējam ir plaša rīcības brīvība, un tas var iekļaut kreditora negūto peļņu kompensācijā, ja tā ieskatā tas beigu beigās ir nepieciešams, lai sasniegtu Direktīvas 2014/17 mērķus savā mājokļu tirgū.

4. Sistēmiskā interpretācija. Direktīva 2008/48

52. Direktīvas 2014/17 ievadā ir atgādināta nepieciešamība veikt interpretāciju, kas ir saskanīga un papildina citus Savienības tiesību aktus, it īpaši Direktīvu 2008/48 [38]. Lai gan tajā ir norādītas arī sistēmiskās interpretācijas iespēju robežas, neviena no tām neattiecas uz kredīta pirmstermiņa atmaksas tiesībām [39].

[33] 82. apsvērums.

[34] Citstarp 3., 66., 67. un 75. apsvērums.

[35] "Patērētāja spējai atmaksāt kredītu pirms kredītlīguma termiņa beigām var būt svarīga loma, veicinot konkurenci iekšējā tirgū un Savienības pilsoņu pārvietošanās brīvību, kā arī palīdzot nodrošināt elastību kredītlīguma spēkā esamības laikā, kas vajadzīga, lai veicinātu finanšu stabilitāti atbilstīgi Finanšu stabilitātes padomes ieteikumiem." Kā es paskaidroju savos secinājumos lietā *UniCredit Bank Austria* (C-555/21, EU:C:2022:742), 67. punkts, ar tiesībām uz kredīta pirmstermiņa atmaksu nav iecerēts koriģēt tipisko asimetriju kreditora un parādnieka līgumiskajās attiecībās.

[36] Vācijas valdības apsvērumu 45. punkts un detalizētāk *VR Bank* sniegto apsvērumu 44. un turpmākie punkti. Komisijas dienestu darba dokumenta III pielikuma, kas ir pievienots Baltajai grāmatai par ES hipotekāro kredītu tirgu integrāciju, SEC(2007) 1683, 60. un 61. lappusē ir ietverta atsauce uz šīm stratēģijām saistībā ar kompensācijas regulējumu dažādās dalībvalstīs un ir norādīts uz to negatīvo ietekmi uz konkrētiem tirgiem. Skat. Schäfer, H. B., un Wulf, A. J., "Premature repayment of fixed interest mortgage loans without compensation, a case of misguided consumer protection in the EU", *European Journal of Law and Economics*, 2022, 175.–208. lpp.

[37] Galu galā tas ierobežotu patērētāju iespējas meklēt savām vajadzībām vispiemērotākos produktus pirms aizdevuma līguma mājokļa nekustamā īpašuma iegādei noslēgšanas vai vēlāk, lai izmantotu tiesības uz pirmstermiņa atmaksu. Tiesību saņemt kompensāciju paredzēšana un maksimālā tās sliekšņa noteikšana ir saistīta ar to, cik lielā mērā aizdevēji ir ieinteresēti izteikt ofertes ilgtermiņa aizdevumiem ar fiksētu procentu likmi.

[38] 19. un 20. apsvērums. Skat. arī spriedumu *UniCredit Bank Austria*, 28. punkts: "no Direktīvas 2014/17 19. un 20. apsvēruma izriet, ka tiesiskās drošības apsvērumu dēļ šai direktīvai būtu jāatbilst citiem Savienības tiesību aktiem patērētāju aizsardzības jomā un tie jāpapildina. [..]"

[39] 22. apsvērums. Pirms Direktīvas 2014/17 pieņemšanas atsevišķas dalībvalstis attiecināja Direktīvas 2008/48 16. pantu uz aizdevumiem, kas ir nodrošināti ar hipotēku vai līdzvērtīgu nodrošinājumu.

53. Direktīvā 2008/48 (39. apsvērums) ir atzīts, ka pastāv atšķirība starp patēriņa kredītu un "citiem produktiem, ko finansē ar ilgtermiņa finansēšanas mehānismiem, piemēram, ar fiksētās likmes hipotekārajiem aizdevumiem". Tieši tādēļ, ka pēdējais minētais ilgtermiņa finansēšanas modelis nav parastais patēriņa kredītu modelis, maksimālā kompensācija aizdevējam šādu kredītu pirmstermiņa atmaksas gadījumā principā ir jānosaka pēc vienotas likmes.

54. Direktīvā 2008/48 noteiktais izņēmums no šīs normas apstiprina, ka procenti, kuri vairs netiek saņemti pēc pirmstermiņa maksājuma, ir (vai var būt) kompensējami:

– Ievērojot maksimālo robežu, 16. panta 4. punkta b) apakšpunkts ļauj dalībvalstīm paredzēt atšķirīgu kompensāciju, ņemot vērā faktiskos zaudējumus [40].

– Par zaudējumu precizēšanas kritēriju šajā tiesību normā ir noteikts, ka šos zaudējumus "veido starpība starp sākotnēji nolīgto procentu likmi un procentu likmi, par kādu kreditors var aizdot pirms termiņa atmaksāto summu tirgū pirmstermiņa atmaksas veikšanas laikā".

55. Ja tas tā ir Direktīvā 2008/48, *a fortiori* tas tā var būt arī nekustamā īpašuma kredītu (kas nodrošināti ar hipotēku vai līdzvērtīgu nodrošinājumu) jomā, lai interpretētu Direktīvas 2014/17 25. pantu [41]. Šādi apstiprinās, ka finansiālos zaudējumus, kas atbilst procentiem, var iekļaut potenciālajās izmaksās, kas saistītas ar kredīta pirmstermiņa atmaksu, saskaņā ar valsts tiesību normām par kompensāciju.

56. Kopumā, manuprāt, nav šķēršļu tam, ka dalībvalsts likumdevējs paredz tādu regulējumu, kurā kompensācijā saskaņā ar Direktīvas 2014/17 25. panta 3. punktu ņem vērā zaudējumus, kas ir saistīti ar tādu procentu zaudējumu, kuri vairs netiks gūti aizdevuma pirmstermiņa atmaksas dēļ.

B. Otrais prejudiciālais jautājums

57. Apstiprinošas atbildes uz pirmo prejudiciālo jautājumu gadījumā (kā es to piedāvāju) iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai Direktīvas 2014/17 25. panta 3. punktā ir paredzētas "prasības, kuras jāņem vērā, aprēķinot negūto peļņu, un kuras attiecas uz ienākumiem, kas būtu gūti, atkārtoti ieguldot pirms termiņa atmaksātu kredītu".

1. Vispārēji apsvērumi par aprēķina metodi

58. Direktīvā 2014/17 nav noteikts konkrēts veids, kā aprēķināt aizdevējam pienākošos kompensāciju [42]. Aprēķina metode (kā arī citi kompensācijas aspekti, izņemot dažus nosacījumus, uz kuriem es jau norādīju un kurus tagad atkārtošu) ir atstāta dalībvalstu ziņā.

59. Šo tēzi apstiprina Direktīvas 2014/17 66. apsvērums, kurā noteikts, ka kompensācija jānosaka "saskaņā ar valsts noteikumiem".

[40] Pieļaujot, ka starpība var izrādīties par labu jebkurai no pusēm: aizdevējam, ja viņš pierāda faktiskos zaudējumus par summu, kas ir lielāka par summu, kura aprēķināta, pamatojoties uz vienotas likmes kompensāciju, un patērētājam, kurš var pieprasīt samazināt šo summu, ja tā pārsniedz aizdevējam faktiski radušos zaudējumus.

[41] Pieņemot, ka attiecībā uz hipotekāro kredītu teorētiski ir iespējamas arī citas kompensācijas aprēķināšanas metodes, ja tās atbilst Direktīvas 2014/17 25. panta 3. punkta nosacījumiem. Es atgādinu, ka ar šo direktīvu noteiktais saskaņošanas līmenis ir zemāks nekā Direktīvā 2008/48.

[42] Arī direktīvas sagatavošanas darbos nav detalizēti ietvertas iespējamās aprēķinu metodes.

60. Lai noteiktu kompensāciju, Direktīvā 2014/17 nav prasīts un nav arī aizliegts ņemt vērā veidu, kādā aizdevējs faktiski izmanto pirms termiņa atmaksāto summu [43], vai analogu metodi, kas ir katras dalībvalsts ziņā.

61. Direktīvā 2014/17 par kompensāciju ir paredzēti vienīgi tādi nosacījumi, lai netiktu sodīts patērētājs un netiktu pārsniegti kreditora finansiālie zaudējumi, kā arī lai tā būtu "taisnīga" [44] un "objektīva".

62. Prasība par "objektīvu" kompensāciju attiecas uz abstraktu un iepriekš noteiktu aprēķina metodi, kuras parametrus viena puse nevar patvaļīgi noteikt. Šai metodei turklāt jākalpo, lai noteiktu gadījumus, kuros kompensācija nav pamatota [45]. Tomēr, ņemot vērā šīs iezīmes, kompensācijas aprēķināšana, izmantojot metodi, kas ietver hipotētisku elementu, manuprāt, ir izvēles iespēja, kas nav pretrunā Direktīvai 2014/17.

2. Aktīvu un pasīvu metode atbilstoši Vācijas judikatūrai

63. Saskaņā ar lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu sniegto aprakstu, kurā ir izdarīta atsauce uz valsts tiesu judikatūru [46], aktīvu un pasīvu metode paredz, ka aizdevēja finansiālie zaudējumi atbilst divu lielumu starpībai starp:

– procentiem, kurus aizņēmējs būtu nomaksājis, ja līgums tiktu izpildīts saskaņā ar nolīgto; un

– aizdevēja gūto peļņu, ja tas pirms termiņa saņemto summu ieguldītu kapitāla tirgū vērtspapīros ar termiņu, kas atbilst aizdevuma termiņam.

64. Šī aprēķina veikšanai nav būtiski, lai atkārtota ieguldīšana kā tāda būtu notikusi. Atsauces punktu nosaka, novērtējot identiska termiņa ieguldījuma sniegumu [47].

65. Starpības apmērs turklāt ir jāsamazina par ietaupītajām riska un administratīvajām izmaksām, sākot no pirmstermiņa atmaksas dienas, un to aktualizē, ņemot vērā šo maksājuma datumu.

66. Atbilstoši šai metodei:

– Kompensācijas aprēķins tiek veikts, pamatojoties uz pārredzami noteiktiem kapitāla tirgus nosacījumiem, kurus aizdevējs nevar ietekmēt.

– Formulā nav iekļautas summas, ko veido soda nauda, kas jāmaksā aizņēmējam par pirmstermiņa atmaksu.

[43] Komisija savu apsvērumu 35. punktā norāda uz sarežģījumiem, kas rodas, izmantojot šo metodi, un kuru dēļ būtu precīzi jānosaka un pat jāfiksē, kā atmaksātā summa tiks ieguldīta no tās atgūšanas brīža līdz sākotnēji plānotajam maksājuma datumam.

[44] Kā jau minēju, kompensācija būs "taisnīga", ja tā nodrošina līdzsvaru starp priekšrocībām, ko patērētājam sniedz tiesības uz pirmstermiņa atmaksu, un trūkumiem, ko tā rada aizdevējam. Skatīt iepriekš 46. punktu.

[45] Tas varētu būt gadījums, kad tirgus apstākļu uzlabošanās dēļ atkārtota ieguldījuma rezultātā aizdevējs gūtu lielākus ieņēmumus nekā tad, ja līgums tiktu izpildīts nolīgtajā termiņā. Šāda nozīme bija Komisijas pirmajam priekšlikumam par Patēriņa kredītu direktīvu, kurā tika skaidri noteikta kompensācija kreditoram: Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu saskaņošanu attiecībā uz patēriņa kredītlīgumiem, COM(2002) 443, galīgā redakcija, 3. punkts (Pantu caurskatīšana, 16. pants).

[46] *Bundesgerichtshof* (Federālā augstākā tiesa, Vācija) spriedums, 2004. gada 30. novembris, XI ZR 285/03.

[47] Ienesīgumu var secināt no *Deutsche Bundesbank* vai Eiropas Centrālās bankas kapitāla tirgus datiem.

– Šādi aprēķinātās kompensācijas mērķis ir izlīdzināt finansiālos zaudējumus, un tāpēc *de facto* tā nav sods patērētājam par aizdevuma pirmstermiņa atmaksu. Ja atkārtotai ieguldīšanai piemērotās procentu likmes ir augstākas par sākotnējā kredītlīgumā noteiktajām, kreditoram nav tiesību uz kompensāciju.

67. Līdzīgi citiem prejudiciālā nolēmuma tiesvedības dalībniekiem, kas ir snieguši savus apsvērumus, un atstājot galīgo novērtējumu šajā jautājumā iesniedzējtiesas ziņā, uzskatu, ka "aktīvu un pasīvu" metode atbilst Direktīvā 2014/17 noteiktajām minimālajām prasībām par kompensāciju.

68. Turklāt šī metode ir līdzīga tai, ko izmanto Direktīvas 2008/48 16. panta 4. punktā, lai aprēķinātu aizdevēja faktiskos finansiālos zaudējumus, ja dalībvalstis izņēmuma kārtā paredz atkāpes no noteikuma par vienotas likmes maksimālo summu (šī paša panta 2. punkts).

69. Direktīvā 2008/48 par patēriņa kredītlīgumiem atļautais aprēķins, ko saņem aizdevējs, tāpat kā "aktīvu un pasīvu" metode ietver hipotētisku (un ne obligāti faktisku) ieguldīšanas elementu saistībā ar atmaksāto summu [48]. Tā kā šādu metodi piemēro patēriņa kredītu jomā, tas atvieglo tās pieņemšanu arī hipotekārajiem aizdevumiem vai aizdevumiem, kas nodrošināti ar līdzvērtīgu nodrošinājumu.

C. Trešais prejudiciālais jautājums

70. Iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai Direktīvas 2014/17 25. pants ir piemērojams tādos apstākļos kā šajā lietā, kad patērētājs izbeidz līgumu pirms aizdevuma atmaksas, pamatojoties uz tiesībām izbeigt līgumu, kas viņam ir piešķirtas saskaņā ar valsts tiesisko regulējumu.

71. Jautājums ir radies saistībā ar Vācijas tiesisko regulējumu, kurā ir paredzēti divi iespējamie gadījumi aizdevuma pirmstermiņa atmaksai attiecībā uz fiksētas procentu likmes aizdevumiem:

– Pirmajā gadījumā atmaksa notiek pēc tam, kad aizņēmējs ir izbeidzis līgumu, un uz to attiecas šī līguma nosacījumi. Šim gadījumam ir piemērojams *BGB* 490. panta 2. punkts, ar kuru ir noteiktas patērētāja tiesības izbeigt līgumu ārkārtēju iemeslu dēļ [49]. Šī tiesību norma tās pašreizējā redakcijā ir pieņemta pirms Direktīvas 2014/17 stāšanās spēkā, un ar to netiek veikta šīs direktīvas transponēšana valsts tiesību aktos.

– Otrajā gadījumā atmaksāšana nav līguma izbeigšanas sekas; tā tiek veikta neatkarīgi no tā, vai līgums ir izbeigts. Šī gadījuma tiesiskais regulējums būtībā ir noteikts *BGB* 500. un 502. pantā, kuros tika izdarīti grozījumi 2016. gadā, lai transponētu Direktīvu 2014/17 [50]. Patērētājs var veikt pirmstermiņa samaksu jebkurā laikā, ja tam ir likumīga interese [51].

[48] Saskaņā ar Direktīvas 2008/48 16. panta 4. punktu *in fine* kopumā kreditora finansiālos zaudējumus, par kuriem kreditoram var būt tiesības saņemt kompensāciju, ja to paredz dalībvalsts, veido "starpība starp sākotnēji nolīgto procentu likmi un procentu likmi, par kādu kreditors var aizdot pirms termiņa atmaksāto summu tirgū pirmstermiņa atmaksas veikšanas laikā [..]". Hipotētiskais elements ir skaidrāk redzams valodu versijās, kurās darbības vārds ir izmantots subjunktīvā).

[49] Tehniski *BGB* 490. panta 2. punktā patērētājam ir piešķirtas tiesības grozīt līgumtiesiskās attiecības ("Gestaltungsrecht"), ievērojot stingrus laika nosacījumus un pastāvot likumīgām interesēm, kas ir interpretējamas šauri. Saskaņā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu šādas likumīgas intereses ir saistītas ar aizņēmēja ekonomiskās rīcības brīvību attiecībā uz nekustamo īpašumu; tā pastāv jo īpaši tad, ja aizņēmējam ir nepieciešams īpašumu izmantot jaunam mērķim.

[50] *Gesetz zur Umsetzung der Wohnimmobilienkreditrichtlinie und zur Änderung handelsrechtlicher Vorschriften*, 11.3.2016, *BGBl* I. 2016, Nr. 12, 16.3.2016., 296. lpp.

[51] Jēdziens "likumīga interese" šeit ir lietots plašākā nozīmē nekā *BGB* 490. panta 2. punktā. Lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu ir paskaidrots, ka par likumīgām interesēm tiek uzskatīta laulības šķiršana vai darba zaudēšana.

72. Sekas, kas iestājas vienas vai otras šīs tiesību normas piemērošanas gadījumā, attiecībā uz kompensāciju, ko saņems aizdevējs, atšķiras:

– *BGB* 490. panta 2. punktā ir noteikts, ka aizņēmējam ir jāatlīdzina aizdevēja zaudējumi, kas radušies līguma pirmstermiņa izbeigšanas dēļ. Kompensācijas aprēķināšanai tiek piemēroti vispārējie zaudējumu atlīdzināšanas principi, un atbilstoši *BGB* 252. pantam tajā tiek iekļauta arī negūtā peļņa.

– Saskaņā ar *BGB* 502. panta 1. punktu pirmstermiņa atmaksas gadījumā aizdevējs var pieprasīt saprātīgu kompensāciju par zaudējumiem, kas tieši saistīti ar pirmstermiņa atmaksu. Elementi, kas veido kompensāciju, un tās aprēķināšana ir valsts likumdevēja kompetencē, ievērojot Direktīvā 2014/17 noteiktos ierobežojumus un nosacījumus.

73. Viedokļu atšķirības doktrīnā radīja šaubas iesniedzējtiesai par to, vai Direktīvas 2014/17 25. pants ir piemērojams arī tādai aizdevuma atmaksai pēc līguma izbeigšanas, kurai ir piemērojams *BGB* 490. panta 2. punkts.

74. Iesniedzējtiesas ieskatā "pastāv daudz norāžu, ka Direktīvas 2014/17 25. pants ir piemērojams arī tad, ja patērētājs izbeidz līgumu [..], pamatojoties uz *BGB* 490. panta 2. punktu, vēl pirms ir veikta kredīta pirmstermiņa atmaksa".

75. Tā piebilst, ka pretējā gadījumā "daudzi patērētāji nevarētu izmantot savas tiesības uz pirmstermiņa atmaksu [..]. Ja kompensācija par pirmstermiņa atmaksu būtu jāaprēķina atšķirīgi, īstenojot *BGB* 490. panta 2. punktā paredzētās tiesības uz līguma izbeigšanu pirms termiņa, nevis atbilstoši [..] *BGB* 500. un 502. pantam, rezultāts būtu tāds, ka patērētājs, kas īsteno savas tiesības uz aizdevuma pirmstermiņa atmaksu, varētu nonākt sliktākā situācijā nekā patērētājs, kurš izmanto savas tiesības uz pirmstermiņa atmaksu bez līguma laušanas".

76. Iesniedzējtiesa rezumē, ka šāda iemesla dēļ "patērētāju tiesību aizsardzības mērķis, kas piemīt šīm subjektīvajām tiesībām, liek domāt, ka Direktīvas 2014/17 25. pants ir piemērojams arī tad, ja līgums tiek izbeigts pirms aizdevuma atmaksas".

77. Es piekrītu iesniedzējtiesas tēzei par Direktīvas 2014/17 25. panta piemērojamību. Turpretī man ir iebildumi pret dažiem argumentiem, uz kuriem šī tēze ir balstīta.

78. Vispārīgi ņemot, jautājums ir par to, vai ikviena dalībvalsts var noteikt dažādu [52] regulējumu aizdevēja tiesībām saņemt kompensāciju atkarībā no tā, vai kompensācija ir saistīta ar patērētāja ārkārtas tiesību izbeigt līgumu izmantošanu.

79. Manuprāt, uz šo konkrēto jautājumu nevar izslēgt apstiprinošu atbildi. Citiem vārdiem sakot, tādi argumenti kā tas, ka noteikts patērētājs var nonākt "sliktākā situācijā" [53] nekā cits patērētājs, jo tas izmanto vienu no valsts tiesiskajā regulējumā sniegtajām iespējām, nevis alternatīvu iespēju, man nešķiet pietiekami, lai sašaurinātu dalībvalstu rīcības brīvību attiecībā uz regulējuma pieņemšanu.

80. Katrā ziņā ir nepieciešams, lai ikviena valsts tiesiskajā regulējumā veiktā izvēle atbilstu Direktīvas 2014/17 25. pantam papildus tās 2. pantā ietvertajai vispārējai tiesību normai.

[52] Nosakot atsevišķas prasības, piemēram, attiecībā uz "likumīgajām interesēm", uz kurām var atsaukties, vai nogaidīšanas termiņiem tiesību izmantošanai, kā tas pašlaik ir paredzēts Vācijā.

[53] Iepriekš 75. punkts.

81. No iepriekš minētā izriet, ka uz jautājumu par to, vai principiem, kas regulē kompensāciju saskaņā ar *BGB* 490. panta 2. punktu (un kas ļauj iekļaut negūto peļņu par labu aizdevējam), ir jābūt atbilstošiem Direktīvas 2014/17 25. panta 3. punktam, ir jāsniedz apstiprinoša atbilde [54].

82. Direktīvas 2014/17 25. pantā patērētājiem ir paredzētas tiesības pilnībā vai daļēji nokārtot savas saistības, negaidot, kamēr iestājas to izpildes termiņš. Šajā tiesību normā nav minēts, kā šīs tiesības var izmantot: tās var izmantot kā tīri materiālu atmaksas darbību vai kā sekas tiesībām izbeigt aizdevuma līgumu.

83. Patērētājam vienmēr būtu jānodrošina Direktīvā 2014/17 paredzētā aizsardzība neatkarīgi no tā, kuru no iepriekš minētajiem veidiem patērētājs izvēlas izmantot, īstenojot tiesības uz pirmstermiņa saistību nokārtošanu. Neatkarīgi no dalībvalsts tiesiskā regulējuma, ko tā var pieņemt, izmantojot Direktīvā 2014/17 tai piešķirtās izvēles iespējas, tās rīcības brīvība ir ierobežota ar minētās direktīvas 25. panta 3. punktā paredzētajiem nosacījumiem. Tādēļ šos nosacījumus piemēro neatkarīgi no tā, vai pirmstermiņa atmaksa notiek pēc līguma izbeigšanas vai neatkarīgi no tās.

84. Manuprāt, Direktīvas 2014/17 25. panta 1. un 4. punktā ietvertā atsauce uz tiesībām veikt atmaksu "pirms [līguma] termiņa beigām" nerunā par labu nostājai, kuru aizstāv *VR Bank* [55]. Direktīvas 2014/17 25. pantā nav paredzēts noteikt laika ierobežojumus patērētāja tiesībām nokārtot saistības pirms termiņa. Drīzāk tas kalpo, lai uzsvērtu, ka šīs tiesības ir primāras salīdzinājumā ar *parasto* privāttiesību līgumu režīmu, saskaņā ar kuru abām pusēm ir pienākums izpildīt nolīgto un to darīt atbilstoši nolīgtajiem nosacījumiem (ieskaitot nosacījumus par termiņiem).

V. Secinājumi

85. Ņemot vērā iepriekš minēto, ierosinu Tiesai uz *Landgericht Ravensburg* (Rāvensburgas apgabaltiesa, Vācija) prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2014/17/ES (2014. gada 4. februāris) par patērētāju kredītlīgumiem saistībā ar mājokļa nekustamo īpašumu un ar ko groza Direktīvas 2008/48/EK un 2013/36/ES un Regulu (ES) Nr. 1093/2010 25. panta 3. punkts

ir jāinterpretē tādējādi, ka

tam nav pretrunā valsts tiesiskais regulējums, kurā, nosakot kompensāciju kreditoram, tiek ņemti vērā zaudējumi, kas saistīti ar tādu procentu zaudējumu, kuri vairs netiks gūti pēc patērētāja veiktās aizdevuma pirmstermiņa atmaksas;

[54] Ir acīmredzams, ka šī atbilde neskar jautājumu par to, vai dalībvalstis patērētāju interesēs var paredzēt izņēmuma rakstura tiesības izbeigt līgumu. Direktīvas 2014/17 21. apsvērumā *in fine* ir paskaidrots, ka "[..] nebūtu jāietekmē valstu vispārējās līgumtiesības, piemēram, noteikumi par līguma spēkā esamību, sagatavošanu vai sekām, ciktāl vispārējo līgumtiesību aspekti šajā direktīvā nav reglamentēti". Saistībā ar Direktīvu 2008/48 skat. arī pēc analoģijas Tiesas spriedumu, 2021. gada 9. septembris, UK u.c. (C-33/20, C-155/20 un C-187/20, EU:C:2021:736), 110. punkts.

[55] *VR Bank* apsvērumu 16. un 17. punkts. Manuprāt, ja patērētājs izvēlas izmantot ārkārtas tiesības izbeigt līgumu, līgums tiek izbeigts *ex nunc* un vēlāk veiktā aizdevuma atmaksa nenotiktu "pirms termiņa beigām", uz kuru ir izdarīta atsauce Direktīvas 2014/17 25. panta 1. un 4. punktā.

tam nav pretrunā tāda kompensācijas aprēķina metode aizdevējam par aizdevuma pirmstermiņa atmaksu, kas ir balstīta uz fiktīvu atmaksātās summas atkārtotu ieguldīšanu drošos kapitāla tirgus vērtspapīros ar termiņu, kas atbilst aizdevuma termiņam;

tas ir piemērojams, ja patērētājs izmanto savas tiesības uz pirmstermiņa saistību nolīdzināšanu pēc aizdevuma līguma nekustamā īpašuma iegādei izbeigšanas.